

Голас Радзімы

№ 26 (1700)
2 ліпеня 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 4 кап.
Выдаецца з 1955 г.

У маладосці нас асабліва вабіць няведанае. Хочацца пабываць у іншых краях і не толькі паглядзець, але і пакінуць там памяць аб сабе. Вось і сёлета настала такая пара для студэнтаў — пара працоўнага семестра. Тысячы юнакоў і дзяўчат Беларусі адпраўляюцца на будоўлі рэспублікі і краіны. Едуць, хто ўпершыню, а хто і па знаёмых адрасах. А пасля іх застаюцца школы, бальніцы, жылля дамы ў розных кутках краіны. Калі бачыш такія шчаслівыя ўсмішкі, адразу ўспамінаеш пранікнёныя радкі Янкі Купалы: «Мілая моладзь, слаўная моладзь нашай бязмежнай краіны! Горы і мора можаш ты здолець, сэрцам расплавіць ільдіны».

Фота В. ШУБЫ.

падзеі · людзі · факты

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА СССР

23—24 чэрвеня 1981 года ў Маскве адбылася пятая сесія Вярхоўнага Савета СССР дзесятага склікання.

На сесіі выступіў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў. Ён напамінуў аб тым, што XXVI з'езд КПСС канстатаваў: «Сёння становіцца спраў у свеце патрабуе новых, дадатковых намаганняў, каб ліквідаваць пагрозу вайны, умацаваць міжнародную бяспеку... Адстаць мір—няма цяпер больш важнай задачы ў міжнародным плане для нашай партыі, нашага народа, ды і для ўсіх народаў планеты».

Улічваючы сур'езнасць міжнароднай сітуацыі, падкрэсліў далей Л. І. Брэжнеў, з'езд вызначыў канкрэтную праграму ўмацавання міру, якая сёння знаходзіцца ў цэнтры ўвагі сусветнай грамадскасці. Над яе ажыццяўленнем працягваюць настойліва працаваць і наша партыя, і Савецкі ўрад. Ход міжнародных падзей за тры месяцы пасля XXVI з'езда КПСС з новай пераканаўчасцю пацвердзіў правільнасць зробленых нашай партыяй вывадаў.

Напал абстаноўкі ў свеце становіцца ўсё больш небяспечным. Расце і разуменне гэтай небяспекі ў шырокіх масах, мацнеюць галасы пратэсту супраць актыўнасці мілітарыстаў. У гэтых умовах выключна вялікая адказнасць усіх міралюбівых краін і народаў за тое, каб сарваць авантурыстычныя планы, не дапусціць, каб адбылося непараўнае, захаваць мір.

Сесія абмеркавала і прыняла зварот Вярхоўнага Савета СССР «Да парламентаў і народаў свету». (Зварот змешчаны ў гэтым нумары «Голасу Радзімы» на 5-й стар.)

На сесіі абмеркаваны іншыя дзяржаўныя пытанні, у тым ліку прыняты Закон СССР «Аб прававым становішчы замежных грамадзян у СССР».

ЮБІЛЕЙ ВУЧОНАГА

Споўнілася 70 гадоў акадэміку АН БССР, лаўрэату Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, Герою Сацыялістычнай Працы Фёдару Фёдараву.

Ён праславіў сваё імя выдатнымі адкрыццямі ў галіне фізікі. Асноўныя працы вучонага—на крышталаптыцы, тэорыі электрамагнітных і пругкіх хваль у крышталях, тэорыі элементарных часцінак, квантавай тэорыі поля, тэорыі гравітацыі. Фёдар Іванавіч падрыхтаваў 10 дактароў і 35 кандыдатаў навук, вядзе вялікую грамадскую работу.

У сувязі з юбілеем і за поспехі ў развіцці фізічнай навукі і падрыхтоўцы кадраў Ф. Фёдараву ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

3 ВІЗІТАМ У БЕЛАРУСЬ

ГОСЦІ З ПАТСДАМА

Нямецкія сябры, што прыбылі ў беларускую сталіцу поездам дружбы з акругі Патсдам (ГДР), знаёміліся з Мінскам і Міншчынай. Кіраўнікі поезда наведвалі абласны савет прафсаюзаў, дзе мелі гутарку, у ходзе якой ім было расказана аб дзясяці гадах працоўных вобласці ў выкананні рашэнняў XXVI з'езда КПСС, аб дзейнасці прафсаюзных арганізацый у справе рашэння сацыяльна-эканамічных задач.

Групы ўдзельнікаў поезда пабывалі на прамысловых прадпрыемствах Мінска, зрабілі паездку па Мінскай вобласці, наведвалі піянерскія лагеры, пазнаёміліся з арганізацыяй адпачынку працоўных.

ВУЧОНЫЯ СЛАВЕНІ
У МІНСКУ

Для падпісання пратакола аб супрацоўніцтве паміж вучонымі Беларусі і Сацыялістычнай Рэспублікі Славені ў Мінску павяла делегацыя Славенскай акадэміі навук і мастацтваў на чале з яе прэзідэнтам акадэмікам Янезам Мілчынскім. У састве делегацыі—галоўны вучоны сакратар Славенскай акадэміі навук і мастацтваў Ножэ Гарычар і дырэктар інстытута імя І. Стэфана Борыс Фрлец.

З гісторыі развіцця і асноўнымі дасягненнямі Акадэміі навук Беларусі гасцей пазнаёміў прэзідэнт АН БССР, член-карэспандэнт АН СССР, Герой Сацыялістычнай Працы М. Барысевіч. Вучоныя Славені наведвалі рад навучальных устаноў АН БССР.

Делегацыю Славенскай акадэміі навук і мастацтваў прыняў першы намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Міцкевіч.

Працоўныя Брэста шырока адзначылі 40-годдзе падзвігу абаронцаў цытадэлі над Бугам, якія аднымі з першых прынялі ўдар фашысцкіх захопнікаў у 1941 годзе.

22 чэрвеня, у дзень пачатку Вялікай Айчыннай вайны, на Плошчы Цырыманіялаў крэпасці-героя адбыўся мітынг. Сюды прыйшлі ветэраны вайны, удзельнікі гераічнай абароны, былыя партызаны і падпольшчыкі, калектывы прамысловых прадпрыемстваў і будоўляў, навучальных і іншых устаноў. У крэпасць прыбылі таксама ўдзельнікі праходзіўшай тут міжнароднай сустрэчы грамадскасці ў сувязі з 40-годдзем нападу фашысцкай Германіі на Савецкі Саюз.

НА ЗДЫМКУ: мітынг у Брэсцкай крэпасці-героі.

ВУЛІЦА БРАТОЎ
БАСАЛЬГАЎ

У вёсцы Варкавічы Слуцкага раёна рашэннем Сяражскага сельсавета цэнтральная вуліца перайменавана ў вуліцу братоў Басальгаў. Члены партыі з 1904 і 1905 гадоў, ураджэнцы гэтай вёскі Дзмітрый і Канстанцін Басальгі ўнеслі вялікі ўклад ва ўстанавленне Савецкай улады на Беларусі.

Радзіма высокая ацаніла іх заслугі—Дзмітрый Басальга быў узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, а Канстанцін Басальга—ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Пам'яці верных бальшавікоў-ленінцаў прысвечаны дакументальны кінафільм.

КРЫНІЦА ЗДАРОЎЯ

Гэты прафілакторый, размешчаны на мялянічым беразе Лахвы, дзейнічае круглы год. На долевых асновах яго пабудавала некалькі арганізацый Магілёўскага абласнога аўтатранспартнага ўпраўлення. Транспартнікі карыстаюцца паслугамі свайго аздараўленчага цэнтру. Сёлета ў прафілакторыі «Зарніца» напавілі сваё здароўе многія работнікі таксаматарнага парка. Летам «Зарніцу» закупаюць школьнікі. За тры месяцы тут адпачынуць сотні дзяцей работнікаў транспарту, многім з якіх пущэўкі ў піянерскі лагер выдаюцца бясплатна.

СТВАРАЕЦЦА МУЗЕЙ

Рыхтуецца да адкрыцця філіял Гомельскага абласнога краязнаўчага музея ў гарадскім пасёлку Стрэшын Жлобінскага раёна. У ім будуць сканцэнтраваны матэрыялы і дакументы па гісторыі рэлігіі і атеізму. Філіял размесціцца ў былой Пакроўскай царкве—помніку архітэктуры рэспубліканскага значэння. Будынак, вышыня якога перавышае 22 метры, сам па сабе мае вялікую гістарычную каштоўнасць. Узведзены ў 1807 годзе, цяпер, пасля рэстаўрацыі, ён набывае новае жыццё.

Балетная труппа Дзяржаўнага Акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР гастралювала ў балгарскай сталіцы. Артысты былі запрошаны сюды для ўдзелу ў міжнародным фестывалі «Сафійскія музычныя тыдні». Труппа паказала некалькі аднаактовых балетаў, а таксама балет А. Пятрова «Стварэнне свету». НА ЗДЫМКУ: (злева направа) галоўны балетмайстар ДАВТ БССР, народны артыст БССР В. ЕЛІЗАР'ЕЎ, народныя артысты БССР Л. БРЖАЗОЎСКАЯ, Ю. ТРАЯН на вуліцах Сафіі.

◆ КАНФЛІКТ МЯСЦОВАГА ЗНАЧЭННЯ

◆ КАР'ЕРА «НЯЗРУЧНАГА» ЧАЛАВЕКА

◆ ШТО УЗНІМАЕ АЎТАРЫТЭТ

ПРАФСАЮЗНЫ ЛІДЭР

АЛЯКСАНДР РОГАЎНЕЎ—старшыня камітэта прафсаюза кавальскага корпуса Мінскага трактарнага заводу. Яго рабочы дзень пачынаецца з аблоду цэхаў. Ён аранжавае ахоўную каску, правярае, ці не забыў бланкет і ручку. Абыдзе шэсць цэхаў кавальскага корпуса—значыць зробіць больш чатырох кіламетраў. Па дарозе да яго раз-пораз падыходзяць людзі. Просьба, прапанова, парада, скарга—усё тут жа фіксуецца ў бланкетце з паметкамі: «вывучыць», «разабрацца», «дапамагчы», «прыняць да ведама». Па дарозе назад заходзіць у бытавыя памяшканні.

Як толькі Рogaўнева выбралі на гэтую пасаду, у яго з'явіўся ўласны кабінет. Але, як прызнаўся Аляксандр, на рабоце ён прыхільнік «рухомага стану жыцця»:

—Цераз стол з рабочым не пагаворыш па душах—размова не атрымаецца. А вось каля станка ён мне можа і даверыцца «па сакрэту» і абурыцца. Тут яму... сцены дапамагаюць. Вось і іду да яго... Добра, што я ў гэтым корпусе амаль што вырастаю. Усе мяне ведаюць, усіх ведаю я—бар'ера паміж намі няма.

Аляксандр Рogaўнеў прыйшоў у кавальскі цэх Мінскага трактарнага слесарам па рамонту абсталявання. Тады, у 1962 годзе, яму было дваццаць пяць гадоў. Ззаду сярэдня школа, служба ў Савецкай Арміі, дзе паралельна з воінскай загартоўкай набываў спецыяльнасць слесара. З дапамогай старэйшых рабочых, інжынераў Аляксандр вивучае прэсы. Непрыкметна вучоба абудзіла ў ім «пошукавы» інтарэс да тэхнікі. Ён паступіў на завочнае аддзяленне ў Мінскі палітэхнікум.

Тады і далучыўся да прафсаюзнай работы: правяраў, ці правільна адміністрацыя аплачвае бальнічныя лісткі, як працуюць сталовыя. На адным з рабочых сходоў, дзе прысутнічалі кіраўнікі ўсіх служб кавальскага корпуса, расказаў аб выніках чарговага праверкі. Некалькім з тых, хто меў адносіны да работы сталовай, давалося даваць тлумачэнні.

З таго часу яго заўсёды ўключалі ў якую-небудзь камісію цэхкома. І ўсякі раз—у новую. Цяпер ён перакананы, што нездарма яго прасілі заняцца пытаннямі ўкаранення новай тэхнікі, а праз два тыдні—размеркаваннем пущэвак у санаторыі і дамы адпачынку. Ледзь ён разабраўся ў нормах і расцэнках, як давалося вивучаць прынцыпы размеркавання жылля. Аляксандра рыхтавалі да больш актыўнай работы ў прафсаюзе. Гэта адпавядала яго душэўнай схільнасці. Ён заўсёды любіў гутаркі з людзьмі. Яны прыносілі яму радасць, асабліва—калі ён аказваўся каму-небудзь карысным, патрэбным.

У 1971 годзе Рogaўнеў становіцца студэнтам вячэрняга аддзялення Беларускага інстытута народнай гаспадаркі. Праз год яго выбіраюць прафсаюзным лідэрам цэха.

ТАК здарылася, што гэты факт, увогуле не такі нечаканы для Аляксандра, прынёс многа нечаканасцей для адміністрацыі цэха. Справа ў тым, што паміж імі... сапсаваліся адносіны. Прычынай таму быў канфлікт мясцовага значэння. У той час кавальскі цэх быў застаўлены жалезнымі скрынямі, у якіх звычайна «астываюць» дэталі. Скрыні стаялі каля рабочых месцаў, награвваючы і без таго гарачае паветра цэха.

На пасяджэнні прафкома, прысвечаным захаванню бяс-

пекі працы ў цэху, Аляксандр Рogaўнеў прапанаваў устанавіць у міжпралетным двары казлавы кран. Гэта давала магчымасць вырашыць праблему. Дзелава прапанова, аднак, не сустрэла адабрэння кіраўніцтва. Начальнік цэха спаслаўся на чакаемую рэканструкцыю вытворчых памяшканняў.

—Гутарка ідзе аб здароўі людзей,—заўважыў яму новы старшыня цэхавага камітэта,—а значыць, у разлік не ідуць ніякія іншыя меркаванні. Аб нармальным умовах працы мы павінны клапаціцца перш за ўсё. Калі спатрэбіцца, пайду да кіраўнікоў заводу.

Рogaўнеў так і зрабіў, і яго падтрымалі.

Праз два гады ён стаў старшынёй камітэта прафсаюза кавальскага корпуса: на агульным сходзе за яго прагаласавалі рабочыя шасці цэхаў.

—Цяпер я выключаны са штатаў заводу і займаюся толькі прафсаюзнымі справамі. Зарплату мне налічвае прафсаюз, і ад прадпрыемства я фактычна не залежу. Пазалетаць, атрымаў дыплом, але не шкадую, што не працую інжынерам. Давер'е народа для мяне—вялікі гонар. Мяркую, што на гэтай пасадзе прынясу больш карысці: работа знаёмая і падабаецца. А інжынерная адукацыя спатрэбіцца пры вырашэнні складаных вытворчых пытанняў. Калі прапанаваць што-небудзь, або выступіць супраць чагосьці, у мяне хапае аргументаў.

Аргументаў, сапраўды, хапае. Выпадак з кранам падахвоціў яго пазней разам з членамі вытворчай масавай камісіі прааналізаваць, ці адпавядае колькасць абсталявання памерам корпуса. Аказалася, што ў некаторых цэхах стала цесна, сучаснасць пагражае санітарным нормам. Перад адміністрацыяй заводу было пастаўлена пытанне аб прыбудовы да корпуса. Прапанова падтрымана. Неспакойны характар Рogaўнева, як жартуюць цяпер на заводзе, каштаваў прадпрыемству некалькі мільёнаў рублёў.

—Характар у мяне,—адказвае на гэта з усмешкай прафсаюзны лідэр,—зусім не канфліктны. Але ў нас ёсць канфліктная камісія, у якой такі абавязак—разбіраць інцыдэнты. У мінулым годзе, напрыклад, да нас звярнуліся дванаццаць рабочых са скаргамі на начальніка цэхаў. Камісія вырашыла на карысць рабочых адзінаццаць пытанняў. 12 з 1200 працуючых. У корпусе—гэта, згадзіцеся, мізэрны працэнт, ён гаворыць хутчэй аб ідэальных адносінах. Але прафсаюз—не буфер паміж імі, як памылкова думаюць некаторыя замежныя госці, што прыязджаюць на завод. Мы—і той, і іншы бакі ў адной асобе, 99,9 працэнта працуючых—члены прафсаюза. Сярод іх—уса адміністрацыя заводу. Чаму так? Таму што роля прафсаюзаў у сістэме дзяржаўных адносін, заключачецца ў тым, каб прывіваць працоўным навыкі кіравання вытворчасцю, выходзяць іх прыхільнікамі навукова-тэхнічнага і сацыяльнага прагрэсу. Тая ж задача і ў кіраўніцтва прадпрыемства.

Вось самы свежы факт. Каваль-штампавальнік не згадзіўся з нормай, устаноўленай нарміроўшчыкамі цэха. (Між іншым, Васіль Новікаў прасіў... павялічыць норму выпрацоўкі, таму што добра авалодаў аперцыяй). Або больш агульна прыклад: міністэрства давало нам план росту аб'ёму вытворчасці на 20 працэнтаў. Рабочыя падалі сустрэчную прапанову—30 працэнтаў! Няхай гэтая лічба наршэца стала крыху меншай,

рабочыя не ўсё прадугледзілі ў разліках, але іх жаданне расшырыць вытворчасць за кошт унутраных рэзерваў ніяк не можа не супадаць з жаданнем адміністрацыі.

САМАЯ напружаная пара для прафсаюзнага ваява — лета. Гэта час водпуску. Аднаму хочацца з'ездзіць у прафілакторый, другому неабходна ў санаторый, трэцяму — у дом адпачынку або на турыстычную базу. І такіх сотні. З самай раніцы Аляксандра Рогоўнева турбуе тэлефон, прыносяць яму пісьмовыя заявы, прыходзяць з просьбамі. Пучэвак, на жаль, не хапае. У дама адпачынку, за 30 працэнтаў кошту, устаноўлена прафсаюзам (астатняе даплачвае прадпрыемства), адпачыць жадаюць многія, але могуць пакуль што — чалавек 230 — 250. Амаль штогод завод уводзіць усё новыя здраўніцы. Неўзабаве іх будзе дастаткова, а пакуль прадпрыемства выдае грашовыя субсідыі на дарожныя расходы тым, каму трэба будзе адпачываць па свайму меркаванню. Аляксандр Рогоўнеў імкнецца задаволіць запатрабаванні кожнага, хто да яго звяртаецца. Гэта ўзнімае яго аўтарытэт у вачах рабочых.

Прафсаюз дае шмат ільгот рабочым. Гэта дапамога па часовай непрацаздольнасці, калі чалавек захварэе: бальнічны лісток аплачваецца ў размеры 100 працэнтаў сярэдняга заробку пры працоўным стажы, востем і больш гадоў. Прафсаюз клапаціцца аб прадастаўленні жылля, месц у дзіцячых дашкольных установах.

— Прафсаюзных узносаў, — расказвае Рогоўнеў, — мы плацім адзін працэнт ад месячнага заробку. Сума невялікая, але ўсю яе трацім выключна на сябе: культурна-масавую работу, развіццё фізкультуры і спорту, мастацкую самадзейнасць, набыццё новых кніг, на аказанне дапамогі адзіночкам, падарункі юбілярам. Па кавальскаму корпусу такіх грошай набіраецца каля трох тысяч, па заводзе — паўмільёна рублёў. Каля паўмільёна рублёў накіроўвае на такія ж мэты кіраўніцтва прадпрыемства. Вось адкуль узяліся нашы заводскія Палацы культуры, стадыён, клубы, бібліятэкі, басейн, якія не ўступаюць самым шыкоўным культурным і спартыўным установам сталіцы.

Адзін начальнік цэха расказаў мне, што ад Рогоўнева, маўляў, ніколі не ведаеш, чаго чакаць. Прыйдзе, паходзіць, пастаіць з рабочымі, з табой жартуе, нібыта настрой добры, усё ў парадку. І раптам: «Ну, Пятровіч, урачыстая частка закончылася, давай на афіцыйную нагу. Чаму ў бытавых пакоях для жанчын няма люстра, у пакоях адпачынку няма кветак, няма музыкі? Апошні раз папярэджваю».

Я вырашыў пацікавіцца ў Аляксандра Рогоўнева, ці не здраджвае ён сваёй звычцы «нязручнага чалавека» ў адносінах да начальніка кавальскага корпуса.

— З Міхаілам Гаўрылавым? — спытаў Рогоўнеў. — З ім лёгка працуецца. А калі што — востем дзе ён у мяне.

І старшыня прафсаюзнага камітэта паказаў стос паперы. На першым аркушы было напісана: «Пагадненне паміж рабочымі і служачымі кавальскага корпуса, з аднаго боку, і адміністрацыяй, з другога». Гэта быў дагавор аб узаемных абавязацельствах на 1981 год, змацаваны подпісамі Міхаіла Гаўрылава і Аляксандра Рогоўнева: ён датычаў мерапрыемстваў па паляпшэнню ўмоў працы.

На развітанне я спытаў, як ён уяўляе шчасце. Вось яго адказ:

— Недзе я чытаў: шчасце — гэта калі чалавеку хочацца на работу, а пасля работы цягне дамоў. Напэўна, гэта пра мяне.

Юрый САПАЖКОЎ

пісьмы зблізку

ЁСЦЬ НОВЫЯ СЯБРЫ

У Беларусі пабывала група студэнтаў Дагестанскага ўніверсітэта з Махачкалы (горад на Каўказе). Вярнуўшыся з паездкі, члены клуба падарожжаў «Планета» арганізавалі вечар, прысвечаны Беларусі. Удзельнікі паездкі падзяліліся сваімі ўражаннямі.

Гаспадыня маладзёжнага кафэ, у той вечар студэнтка Хадзіжат Магамедава, сустракала гасцей у нацыянальным беларускім адзенні пад чароўныя гукі дыска з запісамі аркестра народных інструментаў імя Жыновіча. І каб не чорныя, як смоль, валасы, то можна было б падумаць, што ў Дагестан завітала сапраўдная беларуска. Так дагестанская дзяўчыне пасавала народнае беларускае адзенне.

Удзельнікам вечара былі прапанаваны наборы паштовак і альбомы з беларускімі краявідамі, цукеркі беларускіх кандытарскіх фабрык «Камунарка» і «Спартак». Кінааматары — падарожнікі знялі фільм. Ён атрымаўся цікавым, змястоўным. Удзельнікі вечара ўбачылі слаўтасці Мінска, Брэста, Гродна, Белавежскую пушчу, жоданскія БелаЗы, трактары «Беларусь», помнікі Купалу і Коласу, мемарыяльны комплекс «Хатынь».

Потым юнакі і дзяўчаты расказалі аб асабістых уражаннях. Студэнт факультэта замежных моў Чамсудзін Салімаў адзначыў: «Напярэдадні паездкі мы спрачаліся паміж сабой: куды паехаць? Прапаноў было шмат: Грузія, Сярэдняя Азія, Украіна, Прыбалтыка... Але большасць галасоў было пададзена за паездку ў Беларусь. І мы не шкадуем: убачылі і даведліся шмат цікавага, пазнаёмліся з гасціннымі жыхарамі рэспублікі, у нас цяпер ёсць новыя сябры».

На вечары прысутнічалі воіны-беларусы, якія служылі ў Махачкале. Хлопцы расказалі аб службе ў Дагестане, выказалі ўдзячнасць сябрам-студэнтам за цудоўную сустрэчу. Гучалі вершы беларускіх паэтаў, музыка праграму складалі запісы твораў Лучанка, Ханка, Семянкі, Мулявіна, Вадзьярва ў выкананні ансамбляў «Песняры», «Сябры», «Верасы», «Чараўніцы»...

Маладзё не спыталася развітвацца. Закончыўся вечар віктарынай аб Беларусі і конкурсам беларускай песні.

Пятрусь КАПЧЫК.
г. Махачкала.

КЛАПОЦІЦА ДЗЯРЖАВА

Да Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Жыткавіцкай воласці працаваў толькі

адзін урач, які аказваў медыцынскую дапамогу за вялікую плату. Зразумела, што не кожны мог карыстацца яго паслугамі. Нават пры надзвычайнай грошай дачакацца дапамогі ад аднаго ўрача мог не кожны хворы. А іх у той час было вельмі многа. Асабліва часта хварэлі дзеці і парадзікі. І нярэдка яны паміралі, не дачакаўшыся дапамогі. У вёсках, дзе медыцынскай дапамогі зусім не існавала, лютавалі хваробы. На ўсю воласць была адна прыватная аптэка.

А вось лічы сённяшняга дня. У Жыткавіцкім раёне дзейнічае 45 медыцынскіх устаноў, дзе працуюць амаль 40 урачоў і 270 спецыялістаў сярэдняй медыцынскай кваліфікацыі. А хіба можна параўнаць аснашчанасць бальніцы абсталяваннем тады і цяпер? Кожны фельчарска-акушэрскі пункт у вёсцы сёння мае ўсё неабходнае для аказання медыцынскай дапамогі людзям. Калі ж з'яўляецца патрэба ў пашырэнні медыцынскай установы, то гэта робіцца неадкладна. Вось і ў нас, у Жыткавічах, хутка ўступіць у строй чатырохпавярховы тэрапеўтычны корпус, які будзе аснашчаны дасканалым абсталяваннем. Аб усім гэтым клапаціцца дзяржава.

Іван НОВІКАЎ.

г. Жыткавічы.

ПАЕЗДКІ ЗА МЯЖУ

Паездкі па рэспубліцы, краіне набылі ў наш час вялікую папулярнасць сярод жыхароў горада і вёскі. І побач з унутраным турызмам штогод пашыраецца замежны. Асабліва па сацыялістычных краінах. Аб арганізацыі такога віду адпачынку ў СССР клапаціцца прафсаюзы. Яны бяруць на сябе і значную частку расходаў. Сёння ў любой вёсцы Беларусі можна сустрэць чалавека, які пабываў у той ці іншай краіне па пучэўцы прафсаюзаў.

Нядаўна 35 чалавек з Добрушкага раёна ездзілі ў Балгарыю, а яшчэ пяць зрабілі падарожжа па Дунаю. Яны наведвалі Балгарыю, Венгрыю, Румынію, Аўстрыю і Югаславію. І не толькі дарослыя людзі карыстаюцца магчымасцю наведаць тую ці іншую краіну. Некалькі выдатнікаў вучобы з сельскіх школ нашага раёна адпачываюць у піянерскіх лагерах ў Чэхаславакіі. Намячаецца масавая паездка ў Германскую Дэмакратычную Рэспубліку, у якой прымуць удзел калгаснікі і рабочыя саўгасаў раёна.

Пётр СТРЫБУК.

г. Добруш.

АБНОЎКАМ КОЖНЫ РАДЫ

Двух- і трохпрадметныя жаночыя ансамблі, мужчынскія камізэлькі і джэмперы, дзіцячыя вопратку і камплекты — усяго семдзесят мадэляў верхняга трыкатажу выпускае мінскае вытворчае трыкатажнае аб'яднанне «Прагрэс». Калектыў прадпрыемства пастаянна абнаўляе асартымент вырабаў,

якія аздоблены моднымі адзелкамі — каляровымі кантамі, строчкамі, вышыўкай, апликацыяй і карунчатай тасьмой. Добра ведаюць у нашай рэспубліцы і за яе межамі прадметы жаночай бялізны і дзіцячыя курткачкі, якія выпускае вытворчае аб'яднанне «Камсамолка». Сёлета краіна атрымае вырабаў гэтага прад-

прыемства на семдзесят мільёнаў рублёў.
НА ЗДЫМКАХ: у адным са швейных цэхуў «Камсамолкі»; малышы задаволены абноўкамі; новыя мадэлі трыкатажных вырабаў дэманструюць работніцы аб'яднання «Прагрэс» Таццяна ПІСАРАВА і Галіна ШАБАН.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

ФІЛАРМОНІЯ ДЛЯ ДАШКОЛЬНІКАЎ

Не ў дзіцячы сад, а ў сваю «малую філармонію» адвядзюць малышоў адзін раз у месяц работнікі Мінскага аўтамабільнага завода. Своеасаблівы музычны ўніверсітэт для выхаванцаў старэйшых і падрыхтоўчых груп дашкольных устаноў арганізаваны на грамадскіх асновах пры дзіцячай музычнай школе № 2 імя М. Аладава.

Азамі музычнай культуры дзеці авалодваюць пад кіраўніцтвам вопытных выкладчыкаў. Урокі, больш падобныя на захапляючую гульню, праводзіцца па самых разнастайных тэмах: «Парад музычных інструментаў», «Поры года ў музыцы», «Знаёмства з канцэртнай залай».

Актыўнымі памочнікамі педагогаў сталі вучні музычнай школы. Яны складаюць для сваіх маленёных сяброў сцэнарыі канцэртаў, прадумваюць музычна-літаратурныя кампазіцыі, малюць афішы.

Каля двухсот малышоў з пяці дзіцячых садоў на працягу года былі пастаяннымі слухачамі «малой філармоніі». Нядаўна для іх прагучаў развітальны канцэрт, на якім разам з бацькамі былі і члены савета садзейнічання сям'і і школе. Найбольш здольныя дзеці залічаны вучнямі падрыхтоўчага класа музычнай школы.

Такія філармоніі на грамадскіх пачатках сталі важнымі звянамі комплекснай праграмы эстэтычнага выхавання юных. У многіх дзіцячых садах створаны аркестры народных інструментаў, працуюць свае выяўленчыя студыі, тэатры, музычныя гасцінныя. Для дзяцей школьнага ўзросту ў Мінску і Гомелі адкрыты гарадскія філармоніі. Над імі шэфствуюць майстры мастацтваў рэспублікі.

Сёння каля 22 тысяч гурткоў і студый, якія аб'ядноўваюць больш чым паўмільёна дзяцей, працуюць у агульнаадукацыйных школах. Тыя, хто хоча больш паглыблена займацца творчасцю, наведваюць спецыялізаваныя мастацкія і музычныя школы.

У. ШАРПІЛА

(Продолжение.
Начало в № 25).

Еще бы я его не узнала! Как две капли, только Федор высокий был. А лицо такое же: все морщится, как плачет. Смешными мне казались оба, смотреть не могла. Брат его приезжал еще со стариком в Бобруйск, куда-то учиться устраивался. Но тот добрым казался, смеяться хотелось. Увидела этого — сразу про них подумала. Еще когда гнали нас от деревни через поле сюда, к этой хате. Кто-то фамилию Доброскока выкрикнул — нашу фамилию, какой-то полицейский, и я тут же услышала. Хотя от криков, ругани, «ферфлюхтеров», от воя детского и мыслей, куда нас и что с нами, — ничего не соображала, ничего не слышала...

— Знацца, и ты в Борки пошла? И я тоже в первый раз. Все говорили: Борки, Борки! Девоч отсюда наши брали замуж. Беда с вами: тут такое делается, а она рожать надумалась. А может, ты с мужиком сюда прибежала? В банду захотел! Не сидится им, а теперь бабам и детям за них отдувайся. Надо им эти партизаны! Сидели бы как люди!.. Ну что мне с тобой делать, говори? Ну что? Где я тебя в этой конторе спрячу? Все сгорит. А я кого-то должен привести, послала за тобой. И Тупига видел...

О чем он, чего он от нас хочет, господи? И кто это так плачет, почему я здесь, неужели правда, что это я, что я здесь, плачу, кричу, и все это происходит, господи?..

— Разозлили немцев, а отвечать нам с тобой! Ну вот сама скажи: что я могу? Живая сгорить, если бы и осталась. Думал, что как-нибудь, племянница все же. Но что ты тут придумала? Во, ай-яй-яй! Тупига вертается, назад идет! Ну, пропали! И еще не один, с кем это он идет? Сиротка! Его тут не хватало! Звини, хотел, а тут видишь... («Эй, тхор блудливый, ты все здесь!» Видишь, кличет Тупига! Ды иди уже, чего тут. Слышь, баба, добром вас просят!..

Я плачу, я кричу, вою, рву на себе волосы, мне не хочется свет белый видеть — жить не хочется. Мне только страшно идти по полю этому, среди разбросанных платков, галosh, детских курточек и видеть впереди тот сарай, угол, за который все ушли, и где такая жуткая тишина. Каждый, подходя к углу, обязательно останавливался: детки бросались в сторону, их ловили, хватали, тащили туда, за угол... Какое счастье, что мои не видят, ничего не увидят. Мы тоже оставим на этом поле платок. Оставим. Гриша придет из лесу — он обещал прийти, когда я рожу, забрать нас от тетки Маланки — придет и забрет платок и будет знать, где мы. Будет знать где. Видите, детки, нас не бьют, не толкают. Вот он даже платок мой поднял, догнал, подает мне. Потому что он дядька наш. Ваш дедушка. А за ним еще двое идут: гогочут, им так весело, так весело. Только минут уголок. И ничего не думать, ничего не думать... За страшным, тихим сараем — голоса, смех! Вот они: в черном, в зеленом, голубом стоят среди поля и под стеной — смотрят на меня, замолчали и ждут. Я что-то должна сделать, они ждут. Я должна умереть. Но где все люди, куда они их девали?.. Больно толкают — в плечо, в спину. К нему подталкивают, вот он — тот, кто ждал, дожидался за углом! Все на него смотрят, на нас — на него и на меня, — и ждут. Он глаз не поднял, не видит меня, но он уже зол на меня больше всех, уже ненавидит. За то, что меня надо убить, за это он так ненавидит? Рука с наганом опущена

к ноге, а сам он по пояс голый, подвязался, как фартуком, рубахой. На жирной груди мокро от волос, никогда не видела, чтобы столько волос было на человеке. Руки аж черные, нет, это рукавицы у него шоферские, по локоть длинные... Стоит над ямой. Только не смотреть на яму, не смотреть туда! Картофельная ботва затоптана и полита чем-то, как смолой, песок слипшийся... И на ноги налипает, меж пальцев. Я не обула ничего на ноги, собралась в Германию, а ничего не обула. Я же босая!.. А они смеются все громче, выкрикивают и смеются: «Гляди, уже с брюхом!.. Вот что значит Доброскока послали. И Кацо не докажет!.. Смелее, смелее, тетка, у Кацо это еще лучше получается!» А яма молчит. И

ПОСЕЛОК ВТОРОЙ

Из показаний Багрия Мефодия Карповича, 1913 года рождения, из села Михайловка Полтавского района:

«Я вступил в карательный отряд СС из лагеря военнопленных с целью улучшить свои бытовые и материальные условия... Эта деревня Хотеново была партизанской. Мы зашли в хату, а там пятеро или больше детей. Мы вышли во двор, тогда я говорю, что расстреливать не буду, он мне тоже показал на сердце и говорит, я тоже не могу. А я его еще спросил: «А почему не будешь, а кто же будет расстреливать!» Он мне ответил, что для расстрела позвем из следующего дома, и он за нас расстреляет...»

Из показаний Рольфа Бур-

нешь. Стащить бы с которого мундир, да показать, сколько под ним штанов да бабьих кофт понадевано! Другой — что тебе капусный качан, таким и приедет в Могилев. Ага, вон и мои. Остановил их немец, лепечут что-то, объясняют, чьи и куда идут, по какому делу. Нет, не немец это, по-русски окает, а немец у него за спиной жметя — с кульком грязным в руках.

— Камрад в долгу не останется, ребята. Не в службу, а в дружбу.

Чего им надо, этим друзням? А Сиротке лишь бы пороть:

— Эй, Тупига, хочешь? Француз салом платит. Копченое. За одну только хату.

Так вот оно что! Еще один сачек сыскался — француз-

может, узнали? Свой, свой идет, видите, даже усмеяется. Вот так, и не бойтесь. А что, может, и знакомый... Не надо только лишнего изображать. Это Кацо, когда идет, — что тебе бык на ворота! Разбегайтесь кто куда! Уши закроеш от визга, плача. А зачем, если подумать? Себя показать — любой дурак умеет. Ты дело покажи. Жмуриков, когда они уже в яме или в куче, — тех ворочай как хочешь. А с живыми — раньше присмотрись, с какой стороны зайти да где стоять. Не жалей слов, усмешки — не убедит тебя! Вот так: открыл калитку — закрой. Что бы курей чужих не набежало. Хозяин к хозяевам идет. Иду, иду, не смотрите так! А сенцы не успел дядька смастерить. Снегом будет задувать. Только и успел, что столбы поставил, стропилами связал сверху, а крыши еще нет над сенцами. Ушаты, ведра по углам, жерны — хлеб молоть, хлямя под ногами всякого... Ну, ну, что еще тут? И кто тут в прятки играет? О, сестричка! А где братик? Ну, ну, беги в хату, беги к мамке, нечего тут делать! Больше никого под этими трантами? А на чердаке?.. Ну нет, сам лезь, французик паршивый, я тебе не пожарник. Вот бы здорово: полез, нос туда, а его по башке — тук! И привет вашим! А в корзине тут что скрипит, шевелится, котятка? О, это ты? Совсем как ежик свернулся. Ловко поместился в такой маленькой корзине! Беги в хату, беги за сестренкой!..

— Добрый день господарам! Что собрались, как на фэст? Или сватов ждете?

Главное не молчать, если зашел к людям в хату, что попало говори, но молчать нельзя.

— Что это вы девку, хлопчика из хаты выгнали? Самые непослушные, наверно?

Ну, француз, ну, купил! Да здесь три или четыре семьи! Сбежались, сбились в одну хату все соседи, как специально. Наверно, потому, что тут мужик есть. При нем смелее. Вон сидит у окна, на табурете. В окно и не смотрит, ему не интересно. Сел, и он уже не он. Ну, француз, ну, продал хатку! На всех кроватях, на сундуке, на печи — отовсюду смотрят. Как бобов насыпано — на каждую тетку, может пятеро пацанов, а теток тоже — одна, две, три... Не меньше семи.

— Во кому хорошо! Что ж он у вас — один? На всех один? Пятью семь — тридцать пять... Вот кому выгода! Как петуху...

Неважно что, но говори, не молчи. Чтобы голос слышали — обыкновенный, не злой. Хорошо еще, что не несколько, а одна комната и большая. Даже кухонной перегородки не поставил. Это ты молодец, дядя. Есть где стоять, чтобы все были на виду, под рукой. О француз, ну, продал, ну, купил!.. Ну, что смотрите? Человека не видели? Ничего у вас не украл, а смотрите, как не злодея. Да тут глаз детских больше, чем у меня патронов. Другому и трех дисков не хватило бы.

— Хотите мармелад? Знаете, что такое мармелад?

Я уже с ними, как немцы с нами: думают, что мы в жизни не видели этой дряни. Что правда, то правда — научились и мармелад за еду считать, с хлебом есть, как с маслом.

— Хорошая печка у вас. Что, бабка? Хорошо кости погреть? Хлебом у вас так пахнет! Готов, доставать пора, а то еще сгорит. Которая тут главная жена?

[Окончание следует]

Борки-сестра Хатыни

ОТРЫВКИ ИЗ КНИГИ АЛЕСЕЯ АДАМОВИЧА «КАРАТЕЛИ»

все открывается, все ближе, шире открывается. В полях, больно уперлась винтовка, они меня вперед подталкивают, а Голый, Черный все отступает, не поднимая руки с синим наганом, отходит, к яме... Только не смотреть. В яму не смотреть. Такое что-то кислое из нее! Мне же нельзя пугаться, мне нельзя! Деткам повредит, пошкочит. Нет, я отвернусь, я не хочу смотреть. Дядька, что ты, что же это ты робишь с нами!.. Какое у него плачущее-сморщенное личико, как дико оно похоже на детское! Испуганно заслонилось локтями, руками, вскинувшими винтовку...

Доброскок выстрелил в повернувшуюся к нему женщину. Выстрела она не услышала. Сделала шаг, второй, третий назад и опрокинулась навзничь на убитых — в яму. Тупига подошел к яме, и ему показалось, что рука женщины еще захватила и потянула на колени подол платья. Женщина спала...

Свидетельства жителей «огненных деревень» — Красница, Борки, Збышин, Великая Воля:

«Во ржи они не искали. Из хаты в хату ходили. Может, ближе где искали, а нас — никто. Только было такое тяжелое, страх — и спать хотелось... Знаете, на нас ветер шел, этот дым, понимаете, такое мятное, люди же горели, запах тяжелый был. И спать хотелось...»

«Рассказывать вам, как это все начиналось! Ну вот, я жала на селище. Я ячмень жала, а рожь стояла, и там перебили двенадцать душ. А как стали они людей тех бить, я во так легла ничком и заснула. Я не слышала, как их били, не слышала ани писка того, ани крика. А потом, когда встала я — ого! — уже моя хата упала, уже и соседские. Все трещит, и свиньи пищат; и вся скотина ревет. Так я поднялась и стою, а соседка идет и говорит:

— Чего ты тут стоишь! У нас же всех побил!»

«А тут приезжает на лошади полицейский, который добивал. Видит, что живой — добивает. Он ко мне подьехал, а я глаза приоткрыла и тихонько смотрю на него. А дети не шевелятся, спят. Уснули!»

«Я попал тогда как раз в другую группу, двадцать четвертый. Я только помню, что до того момента был при памяти, пока скомандовали ложиться. Упал я — уже выстрел не слышал, как по нас стреляли. Может и уснул. Что-то получилось».

харда, зондерфюрера немецкой комендатуры города Бобруйска:

«Это было, кажется, в начале июля 1942 года. Знакомый мне по работе сотрудник СД Мюллер спросил меня, как я поживаю. Я ответил — ничего, только туговато с продуктами для посылок домой. Мюллер мне ответил, что в воскресенье, когда я буду свободен, я могу вместе с ним поехать в район, а там можно будет кое-что достать.

Утром в воскресенье я пошел в СД и вместе с Мюллером поехал на легковой машине в деревню Козуличи. За нами следовало еще три грузовика, на которых были посажены эсэсовцы.

Деревня Козуличи Кировского района была оцеплена эсэсовцами, и население выгонялось из своих хат. Я вынул свой пистолет из чехла и тоже принимал участие. Все граждане были построены и, за исключением старости и семей полицейских, выведены на окраину, там их загоняли на мельницу, а потом мельницу поджигали. Пытавшихся бежать мы расстреливали на месте. Я видел, как эсэсовцы в горящую мельницу вталкивали или просто бросали детей и стариков.

После этого мы с Мюллером вернулись в Бобруйск. Было забрано порядочное количество продуктов. Из них я получил около двух килограммов сала и кусок свинины...»

Такие дома сгорят! Даже жалко. Неплохо устроились куркули борковские. Колхозники бульбяные! Песочек желтый, а голода не знали даже в тридцать третьем, когда другие загибались. Потому и бандиты еще на уме. Советы им в голове. Мало было всего-всякого, не натешились! Но дома можно было бы и не сжигать, если большевиков навсегда прогнали. А то может и сами немцы не верят, что навсегда? То они дрожат над каждой мармеладницей, как над причастием святым, а тут на ветер и дым такое добро пускают. Ну, а бандеровцам что, они здесь в командировке, им лишь бы ухватить под полу. Вон как бегают со двора во двор. Побьют, поपालят и геть в свою Западную!.. Тоже хорошие куркули!..

Ну, где эти мои придурки, куда побежали? Стоят друг друга, что Доброскок, что Сиротка — одним мешком крепости! Бегают, подлизывают за бандеровцами, которые уже в середине деревни постреливают. Не очень за ними лиз-

ский! Они тебе ворованное сало, а ты за них поработай. Продают и сами же платят. Доливана, шефа бы сюда, он бы вам залил сала за шкуру.

— Как жидовки бобруйские! Курицу зарезать — соседа зовет.

— Ничего ты не знаешь, Тупига. — Сиротка рад за других стараться, когда его не просят. — Для курей нож надо специальный — кошерный. А твоя машина — на любой случай. Ого, Тупига у нас мастер. Барчик и помочиться без него не может. Специалист наш Тупига! Одним диском обрабатает, что твое отделение не сумеет. Берись, дура, сало какое!

Вот и берись, раз в Одессе все такие грамотные.

Чудеса да и только у этих немцев! То готовы на край света ломиться, чтобы ни один не спрятался, а тут ходит у них под носом, и не видят. Да такого француза с таким носом в сорок первом любая полиция остановила бы: снимай штаны! Вылитый жмеринка этот ихний француз! Но мне что, больше чем немцам, надо?

— Ладно, пихай свое сало сюда, раз у самих кишка тонка. Доброскок, где Доброскок?

Снова смылся и диски утащил. О гад, ну, добегаешься у меня, это точно! Я тебя достану без кошерного...

Иза большая. И сделана мастеровито, ничего не скажешь. Даже над воротами специальная крыша, наддверие, чтобы долго стояли. И окна все в резьбе. Но промашка у дядьки получилась: звезду вырезал над окнами. Думал, и ей сносу не будет. Нашлась сила покрепче. Гореть ей вместе с домом твоим. Интересно, сам он тут сейчас, работничек, или в банде прячется? Да и не разберешь у этих колхозничков. Он тебе и дома и замужем. А только Доливана не перехитришь. Он сортировать не станет, он этим и не думает заниматься, сортировать, кто и какой.

В окно смотрят, прилепились к стеклу. Еще бы, столько гостей на ихней улице! Бабы, конечно. Мужик, если и дома, в окно тарачиться не будет, косит глазом сбоку, спрятавшись. С бабами все понятно, заранее знаешь, как и что будет. И это правильно, что их обычно отдают и занимаются ими после мужиков. А когда вместе, тут жди чего угодно. Все равно что бензин да в соломе держать. Ну, что смотрите,

З БІЯГРАФІІ ПАЭТА І НАРОДА

Пачатак дваццатага стагоддзя вылучыў з народных нізоў шмат грамадскіх дзеячаў. Адным з іх быў выкладчык Гарадзілаўскага двухкласнага народнага вучылішча Ашмянскага павету Андрэй Посах (1884-1945). Арганічна і моцна ўвайшлі ў жыццё гарадзілаўскага настаўніка Янка Купала і Максім Горкі. З першым з іх, з Янкам Купалам, ён сябраваў. У 1906-1907 гадах амаль штодня сустракаўся, гутарыў, бо і жылі яны, можна сказаць, побач. Усяго якія-небудзь тры вярсты раздзялілі Гарадзілава і Купалаву Яхімоўшчыну, дзе пясняр працаваў памочнікам вінакура на бровары пана Любанскага.

Былі яны амаль аднагодкі. У іх былі адны трылогі і хваляванні. Настаўнік расказваў паэту пра сваю школу, пра вучняў. Купала чытаў настаўніку свае вершы. Разам іх абмяркоўвалі,

лію. Там, на востраве Капры, у гэты час лячыўся Максім Горкі. У час гутаркі з настаўнікамі Посах расказваў вялікаму пралетарскаму пісьменніку пра свайго сябра, Янку Купалу, прачытаў з памяці некалькі яго вершаў і сярод іх — славыты «А хто там ідзе?». Горкі быў у захапленні ад прастаты пачутых вершаў. Яны кранулі яго да глыбіні душы, і ён папрасіў Посаха прыслаць яму, калі ён можа, Купалаву кніжку. Пасля звароту на радзіму той неадкладна выканаў пісьменнікову просьбу. Гэтак нечакана зніталіся, злучыліся ў адзін ланцужок адразу тры імёны: Посах — Купала — Горкі. Янкі Купала ў гэтую пару ў Яхімоўшчыне ўжо не было. У 1910 годзе ён жыў у Пецябургі. Аднак Посах знайшоў сродак наведаць свайму даўняму сябру пра навіну з Італіі, і паміж імі

ПЕРСАНАЛЬНАЯ ВЫСТАўКА МІХАСЯ КАРПУКА

ШЛЯХАМІ РОДНЫМІ, СВАІМІ

планава. У ёй больш за ўсё пераважаюць матывы вясковага жыцця, паэтызацыя культурнай спадчыны народа, услаўленне красы прыроды ў розныя поры года.

Міхась Карпук нарадзіўся на Брэстчыне ў маляўнічай вёсачцы Мыкшыцы, што непадалёку ад мястэчка Высокае, у якім захаваліся да нашых дзён руіны старадаўняй крэпасці і парк. Таму ўражанні дзяцінства, побыт і праца вясковых людзей яго заўсёды цікавяць і хваляюць. Пра гэта ярка свядчаць такія графічныя аркушы, як «Сцежкамі мінулага», «Летні дзень», «Цёплы лістапад», «Вясковы пейзаж», «Песня роднаму краю», «Ластаўка», «Сцюдзёная вада», жывапісныя карціны «Сакавік», «На золку», «Раніца ў вёсцы», «Летнім ранкам», «Перад дажджом», «Слуцкі шлях» і іншыя.

Паказ вясковага жыцця ў мастака не самамэта. Ён бачыць у гэтым глыбокі сэнс. Ад дзядоў і прадзедаў пайшло, што зямля любіць руплівага гаспадара, таго, хто спраўны ў рабоце — раненька, калі яшчэ росна, выходзіць на працу ў поле, на касавіцу, дбае пра будынкі, жывёлу. Удумлівы глядач, знаёмы з гэтай прапіснай ісцінай, адразу заўважыць, што мастак добра ведае мудры завет продкаў і імкнецца ўвасобіць яго ў сваіх творах на сельскую тэму.

На выстаўцы прадстаўлена таксама надзвычай цікавая галерэя помнікаў архітэктуры. Тут і Мірскі замак, які вабіць гледача сваёй велічнасцю і манументальнасцю, калывінскі касцёл у вёсцы Расна, каплічка святой Барбары ў Высокім і іншыя помнікі даўніны, якія свядчаць аб творчай энергіі нашага народа, яго таленавітасці.

Мастак адметна правяіў сябе і ў партрэтным жанры. Вобразы блізкіх яму людзей — маці і бацькі — уласоблены ім з асаблівай цеплынёй і беражлівай чуласцю. У іх мяккіх і адкрытых тварах адлюстравана душэўная шчырасць і сардэчнасць беларусаў. Вялікім паэтычным пачуццём напоўнены партрэты сялян, рабочых, артыстаў, якія характарызуюць круглаглед творцы, яго цікаўнасці да лёсу людзей розных прафесій.

У экспазіцыі выстаўкі прадстаўлены некаторыя эскізы да тэлевізійных канцэртных праграм эстраднага, камернага і класічнага жанраў, дзіцячых перадач і літаратурных пастановак. Яны нагадваюць нам пра актыўны і значны ўклад мастака ў развіццё і станаўленне Беларускага тэлебачання.

Міхась Карпук знаходзіцца ў росквіце творчых сіл. Яго працы ў большасці сваёй адзначаны пячаткай высокага прафесіяналізму, прывабнасці і характа, ідэйнай насычанасці і вялікага пачуцця.

Леў МІРАЧЫЦКІ.

НА ЗДЫМКАХ: працы М. КАРПУКА «Аўтапартрэт» і «Мірскі замак» [фрагмент].

«АБ МІНУЛЫХ СПАТКАННЯХ, СПАТКАННЯХ МІЛЫХ, ШЧЫРЫХ...»

правілі, вывяралі гучанне радкоў, пшчыра спрачаліся пра будучыню свайго народа і краю. Купала даводзіў свае думкі праз вершы. Посах вычтаным з кніг. У яго ўжо тады была даволі ладная бібліятэка. Пераважалі кнігі грамадска-палітычнага накірунку, такія, напрыклад, як «Общая теория права» (канспект лекцый аб грамадстве і дзяржаве Паліянскага). Нездарма ж гарадзілаўцы цішком, паміж сабою, называлі свайго настаўніка «палітыкам».

Гэта быў цікавы і вірлівы час. Срозь вялася гаворка пра адраджэнне культуры беларускага народа, пра грамадзянскія правы беларускай мовы. Газета «Наша ніва» раз-пораз друкавала матэрыялы пра навучанне беларускіх дзяцей у іх роднай мове. Збіраліся настаўніцкія з'езды. Адзін з іх адбыўся ў пачатку жніўня 1907 года ў суседнім Вілейскім паветце. «Наша ніва» пра гэты з'езд пісала: «Усе прызналі, што школы прынасуць дзесяцім куды больш карысці, калі вучыць іх будучы пачынаць па-беларуску, як яны прывыклі гаварыць з бацькамі ў хаце».

Усё гэта хвалявала і маладых тады яшчэ Купалу і Посаха. Іх часта бачылі разам. Нетаропка яны хадзілі ў наваколлі Гарадзілава, Канохоў, Яхімоўшчыны, Салтаной, углядаліся ў абрысы роднай зямлі, стараліся разгадаць таямніцы шматлікіх тут курганоў, слухалі легенды і паданні лірнікаў, старцаў, гусяроў.

А зямля тут спраўды была дзівосная. Дзівосная на гісторыю, сказы, моцна і трывала абжытая, з абліччам сваёй эпохі, з безліччу ветракоў на пагорках, з дагледжанымі ў прысадах маёнткамі, з невялікімі беднымі вёсачкамі між долаў і на схілах пагоркаў. І чым больш хадзілі па гэтай зямлі маладыя Купала і Посах, тым больш моцна адчувалі сваю повязь з ёю.

Апануны амаль у аднолькавага крою і фасону тагачасную вопратку, яны і знешне былі падобныя адзін да аднаго. Абодва з фацэтнымі вусікамі. Здавалася, два браты ходзяць між гарадзілаўскіх пагоркаў і абмяркоўваюць штось важнае і сур'ёзнае.

Як зачараваны, слухаў Посах Купалавага «Мужыка», яго пранікнёны верш-гімн «А хто там ідзе?». Менавіта праз гэтыя Купалавы творы гарадзілаўскі настаўнік пазнаёміўся з Горкім. Гэта нагода агульнавядомая. Улетку 1910 года Посах разам з групай іншых настаўнікаў наведаў Іта-

завязалася перапіска, праўда, ненадоўга. Неўзабаве пачалася першая імперыялістычная вайна. Яна зрушыла людзей з абжытых гнёздаў, раскідала іх па ўсім белым свеце. Але яшчэ не адзін раз жыццёвыя дарогі звяздуць Купалу і Посаха разам.

У паслярэвалюцыйны час яны ўжо сустрэнуцца ў Мінску — сталіцы Беларускай Саветскай Сацыялістычнай Рэспублікі. На вачах пасталельных слёзрукоў імкліва здзяйсняліся ўсе тыя мары, якія яны не так яшчэ даўно выказвалі пад час сваіх мілых спатканняў у Гарадзілаве і Яхімоўшчыне. Тварылася новае, нечуванае дагэтуль жыццё. Перад імі абодвума адкрываліся новыя далегляды, новыя магчымасці. Трыццацівасьмігадовы настаўнік, маючы ўжо вялікі педагагічны і жыццёвы вопыт, пасугае ў Беларускай дзяржаўнай універсітэт на матэматычны факультэт, які скончыў у 1927 годзе.

У гэтую пару ён працягвае сустракацца з народным паэтам Беларусі. У 1928 годзе ў газеце «Звязда» Посах друкуе ўспаміны пра свае першыя сустрэчы з Янкам Купалам. У іх ён між іншым пісаў: «Я працаваў тады настаўнікам сельскай пачатковай школы. З Іванам Дамінікавічам я пазнаёміўся ў сям'і аднаго рабочага. Мой новы знаёмы адразу выклікаў сімпатыю да сябе. Завязалася таварыская гутарка. Непрыкметна загаварылі аб літаратуры. Я быў вельмі здзіўлены, калі даведаўся, што мой субяседнік з'яўляецца аўтарам верша «Мужык» і іншых твораў, надрукаваных у перыядычным друку нашага краю».

...Гарадзілава, Яхімоўшчыну яны ўспаміналі часта. Можна было б сабрацца і з'ездзіць: не такі ўжо далёкі свет! Але патрапіць туды ў тую пару было немагчыма. Паводле рыжскай мірнай умовы Яхімоўшчына і Гарадзілава апынуліся за «мяжою», у Заходняй Беларусі.

Толькі ў 1940 годзе Посах змог наведаць дарагія яго сэрцу мясціны. Быў ён ужо тады немалады чалавек, абцяжараны, стомлены жыццём. Не было на ім ужо таго юнацкага лоску, з якім ён пакідаў гэты кут. Але была адухоўленасць, якую даюць навука і кнігі.

Той яго прыезд у Гарадзілава памятаюць многія. Адзін з яго вучняў, цяпер ужо сівы, як лунь, але паранейшаму ўтрапёны душою дзядзька Язэп, Язэп Ярмаковіч, расказвае:

(Заканчэнне на 8-й стар.).

ПРЫСВЕЧАНА ФРАНЦЫСКУ СКАРЫНЕ

Шырокай папулярнасцю карыстаецца ў чытачоў серыя «Мыслители прошлого», якую выпускае выдавецтва «Мысль». Нядаўна яна папоўнілася новай кнігай. На гэты раз аўтарам з'яўляецца старшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права Акадэміі навук БССР, кандыдат гістарычных навук Сямён Падокшыч, які расказвае пра жыццё беларускага асветніка, мысліцеля-гуманіста, першадрукара Скарыну і яго творчасць.

Даследаванне так і называецца — «Ско-рина».

З кнігай з цікавасцю пазнаёмяцца ўсе, каму дарагое мінулае краю, яго гісторыя і культура. Аўтар не проста прасочвае шлях Скарыны, але і разглядае яго светапогляд, на фоне сацыяльна-эканамічнага, палітычнага і культурнага жыцця Вялікага княства Літоўскага, паказвае сувязь беларускага першадрукара з іншымі мысліцелямі таго часу.

(ПОРТ)

ПАСЛЯ ПЕРАПЫНКУ

Напярэдадні Алімпіяды-80 мінчанін Генадзь Валюкевіч быў адным з галоўных кандыдатаў у зборную краіны па трайнаму скачку. Але гэты выдатны спартсмен нечакана атрымаў цяжкую траўму і ў Маскве не выступаў.

І вось мы зноў убачылі мужнага спартсмена ў сектарах для скачкоў. Пасля доўгага перапынку Г. Валюкевіч прыняў удзел у традыцыйным міжнародным лёгкаатлетчным мемарыяле Рагачыцкага ў Празе.

Першы ж выхад пасля хваробы прайшоў для Валюкевіча ўдала. У трайным скачку ён стаў пераможцам мемарыяла з высокім вынікам: 16 метраў 90 сантыметраў.

ІМЯ НЕ НОВАЕ, АЛЕ...

У сучасным пяцібор'і імя беларускага спартсмена Валянціна Рогова не новае. Ён прымаў удзел у шматлікіх спаборніцтвах, быў сярод прызёраў.

Але перад пачаткам буйнага міжнароднага турніра па сучаснаму пяцібор'ю ні адзін спецыяліст не назваў бы верагодным пераможцам спаборніцтва на прыз Дзяржтэлерадыё БССР іменна Валянціна Рогова. І вось чаму. У турніры ўдзельнічалі залаты медаліст манрэальскай Алімпіяды паляк Януш Печак, алімпійскі чэмпіён Яўген Ліпееў (зборная СССР), выдатны венгерскі пяціборца Аціла Часары і іншыя. У такой кампаніі нашаму спартсмену цяжка было разлічваць на поспех.

Пасля Кюнава віду мяняліся лідзеры як у асабістым, так і ў камандным заліку. Пасля верхавой язды лідзірвала зборная каманда Чэхаславакіі. У

фехтаванні найбольшую колькасць ачкоў набрала першая каманда БССР. Стральба замацавала на першым месцы Венграў.

Так жа ўпарта праходзілі спаборніцтвы за асабістае першынство. Валянцін Рогоў страляе лепш за лідзера венгра Часары і выходзіць на першае месца.

Усё павінен быў вырашыць апошні від пяцібор'я — крос на чатыры кіламетры. Меркавалася, што тут як мінімум пяць чалавек абыдуць Рогова. Але беларускі спартсмен праявіў вялікую волю да перамогі. Яму і быў уручаны галоўны прыз Дзяржтэлерадыё БССР.

У камандным заліку на першае месца выйшлі пяціборцы Украіны. Другое месца ў венграў, а трэцяе — у зборнай Масквы.

ГУЛЯЮЦЬ ЗБОРНЫЯ

Мінчане сталі сведкамі захапляючых сустрэч па вайейболу паміж зборнымі жаночымі камандамі Саветскага Саюза і Японіі. У абодвух калектывах было нямаля маладых спартсменаў. І трэнеры разглядалі гэты матч, як адзін з этапнаў падрыхтоўкі каманд да Алімпіяды-84.

Саперніцы ў Мінску раздзялілі ачкі. У першай гульні перамаглі японкі — 3:1. А ў другой з такім жа лікам каманда Саветскага Саюза.

СЯМЕЙНАЕ «ЗОЛАТА»

Першынство краіны па акадэмічнай грэблі сярод юніёраў пачалося ў Мінску.

У першы дзень дзве перамогі з пяці атрымалі беларускія спартсмены. Сярэбраны прызёр Алімпіяды-80 Алена Брацішка ў заездзе парных двоек заваявала золата.

Яшчэ адзін залаты медаль на рахунку яе мужа Генадзя. Ён дамогся перамогі на двойцы распашных з рулявым.

Да станцыі «Заслонава» падкаціў цеплавоз. Нерухома застылі блакітныя вагоны. Малыш, гадоў шасці, цягнуў за руку жанчыну і ўсё прыспешваў яе: «Хутэй, бабуля! Хутэй! А то спознімся...» Тая заспакойвала ўнука: «Не спяшайся так, Дзіма. Не спяшайся. Без нас поезд не паедзе».

Але вось пасажыры занялі свае месцы. Са станцыі пачуўся кароткі ўдар звана, цеплавоз крануўся з месца і стаў набіраць хуткасць. Адрозж тхосьці заспяваў песню «Катіцца, катіцца, голубой вагон», яе падхпілі ўсе.

Не паспелі закончыць песню, як у вагон зайшоў кантралёр. Звычайнае — «Падрыхтуйце, калі ласка, білеты для правяры...».

І на момант забываеш, што ты едзеш не ў зусім звычайным поездзе. Што тваімі спадарожнікамі сёння з'яўляюцца зусім юныя гараджане ды і ўсё персанал — машыніст, яго па-

мочнік, праваднікі, кантралёры — таксама дзеці. Кожны год на мінскую чыгунку імя Заслонава прыходзяць звыш трохсот вучняў чацвёртых класаў. Вядома ж, не ўсе яны потым стануць прафэсійна-мі чыгуначнага транспарту, але многія з іх усё ж застаюцца

вернымі прафэсіі, якую абралі яшчэ ў дзяцінстве. НА ЗДЫМКАХ: станцыя «Заслонава»; радыст Дзіма ЖЫЛІНСКІ; дзяжурны па станцыі; машыніст Саша КІРЫЛЕНАК і яго памочнік Юра ЛЕАНІДСКІ вядуць цеплавоз. Фота Б. ШАПІРЫ.

«АБ МІНУЛЫХ СПАТКАННЯХ, СПАТКАННЯХ МІЛЫХ, ШЧЫРЫХ...»

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.)

«...У Гарадзілаве Посах быў нядоўга. Усё распытаў пра сваю бібліятэку. У ёй было шмат чаго каштоўнага... Купалава «Жалейка», ліст ад Максіма Горкага. Ды толькі нічога гэтага ён не застаў. Усё разышлося па руках, а тое-сёе, як мне казалі, патрапіла нават за акян. Кніг сваіх Посах не вельмі шкадаваў, больш бедаваў пра перапіску, пра Купалавы лісты і пра іншыя паперы. Пра іх напытваў у людзей, але таксама не знайшоў і з гэтым смуткам паехаў да Мінска...»

Былі сярод Посахавых папер нідзе і ніколі не друкаваныя Купалавы вершы, якія разам з лістамі прысылаў яму на сяброўскую раду паэт.

Пра свае страты Посах пасля вяртання ў Мінск з болей расказваў Янку Купалу. Народны паэт, як мог, су-

цяшаў настаўніка, расказваў яму, што і яго аднойчы напаткала такая ж доля. Калі ў 1919 годзе ён вярнуўся ў Мінск з Смаленска, то таксама не знайшоў ні свае бібліятэкі, ні многіх сваіх рукапісаў а было там шмат чаго выключна каштоўнага. Пабедавалі разам, паспачувалі адзін аднаму старыя сябры, а на развітанне Янка Купала, на памяць аб сустрэчы, напісаў Посаху адзін з тамоў свайго збору твораў (чацвёрты). Было гэта 12 мая 1940 года. Тая кніжка ацалела. На ёй рукою Купалы акруглым почэркам выпісана: «Дарагому Андрэю Фёдаравічу Посаху на добры ўспамін аб мінулых спатканнях у Яхімоўшчыне, у 1906 годзе, спатканнях мілых, шчырых. Мінск, 12.V.1940 г.»

Як народнага настаўніка Посаха памятаюць і шануюць у гарадзілаўскай акрузе і сёння. Той жа Язэп Яр-

маковіч згадвае: «Посах быў выдатны педагог. Паходзіў ён з тутэйшых сялянаў. Бацькі яго жылі ў вёсцы Лебедзева, каля Маладзечна. За трычатыры гады мог так вывучыць чалавека, што не сорам было пусіцаць яго ў свет. З яго прыходам наша школа проста ажыла. Амаль усе дзеці вучыліся добра. Многія з іх пасталі знымымі людзьмі. Посах умеў усё рабіць спакойна, стрымана, баз мітусні. У яго была свая метада навучання».

У 1978 годзе гарадзілаўцы ўшанавалі памяць аднаго з першых і вядомых сваіх педагогаў мемарыяльнаю дошкай, якая ўмацавана на сцяне двухпавярховага будынка Гарадзілаўскай школы. Яна наведамляе, што «ў Гарадзілаўскай школе ў дарэвалюцыйны час працаваў прагрэсіўны дзеяч беларускай асветы Андрэй Фёдаравіч Посах — блізкі сябра Я. Купалы, з твор-

часцю якога ён першы пазнаёміў М. Горкага».

Праўду кажа народная мудрасць, хто зерне кіне, той колас узросціць. Гэтая мудрасць цалкам адносіцца і да Андрэя Посаха — равесніка і сучасніка народнага песняра Беларусі Янкі Купалы.

...У зялёным марыве жытоў гайдаюцца сёння гарадзілаўскія палеткі. Як неабсяжнае мора пераліваецца пад подыхам ветру рослая, цёмна-зялёная збажына. Асабліва прыгожыя гарадзілаўскія далягяды з так званай Лысай Гары, што паблізу Канохоў. Сюды прыходзіў Андрэй Посах і адзін, і з дзецьмі, і з Янкам Купалам. Адсюль, з вышыні гэтай гары, іх думкі сягалі далёка па абшарах усёй Беларусі, якую яны абодва ў маладыя гады марылі ўбачыць вольнаю, шчаслівай. Уладзімір СОДАЛЬ.

ТУРЫСТЫ ЗНАЁМЯЦА З МАСТАЦТВАМ

Пяты турыстычны сезон працуе культурны цэнтр Мінскага аб'яднання Усесаюзнага акцыянернага таварыства «Інтурыст». На канцэртах майстроў нацыянальнага музычнага, харавога і харэаграфічнага мастацтва, якія адбываюцца ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, за прайшоўшыя чатыры гады пабывала звыш 41 тысячы глядачоў з 43 краін свету.

Яшчэ да пачатку першага сёлетняга канцэрта ў фая наведвальнікі аглядаюць стэнды, што расказваюць аб выступаючых калектывах, знаёмяцца з работамі ўдзельнікаў III рэспубліканскай выстаўкі дзіцячага выяўленчага мастацтва. Прыцягваюць да сябе гасцей і кіёскі, дзе ім прапануюць набыць плацінкі з запісамі народнай і класічнай музыкі, твораў сучасных савецкіх кам-

пазітараў, выступленняў вядомых мастацкіх калектываў і папулярных эстрадных выканаўцаў, беларускія сувеніры. Сёлетні сезон у культурным цэнтры адкрыўся выступленнем Дзяржаўнага ансамбля танца БССР. На адкрыцці культурнага цэнтры прысутнічалі турысты з ГДР, ЗША, Бразіліі, Францыі і дэлегацыя прафсаюзных дзеячаў Італіі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 1101